

Lozan Antlaşması'nın bağımsızlık yönünde sağladığı hukuksal başarı ve bu doğrultuda elde edilen ilerlemeler, özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında izlenen ekonomik politikalar nedeniyle ortadan kaldırılmıştı. Bu gelişimin bir halkası da, 1970 Katma Protokolü aracılığı ile Ortak Pazar'la kurulan bağlantıdır. Bugün, Dördüncü Plan, Türkiye-Ortak Pazar ilişkilerini dondurmuş durumdadır. Bu gerçeğin uzantısında dolaylı olarak ortaya çıkan bir olgu, AET ile Türkiye arasında imzalanan Katma Protokol hükümlerinin, Türkiye aleyhine işlediğinin en sonunda hukuksal açıdan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş olmasıdır. Böyle bir erteleme, ilk bakışta ileri bir adım sayılabilirse de, sorunun çözümü sayılmaz. Bu, olsa olsa, Ortak Pazar'ın tek yanlı olarak Türkiye tarafından kış uykusuna yatırılması

dır. Öyleyse ya "emperyalizmin pazar bulma zorunluluğu" ilkesi uyarınca ilişki kış uykusundan zorla uyandırılıncaya kadar Türkiye için bir program hazırlayıp kendi gücünü sağlamlaştıracaktır ya da tıpkı geçmiş on yıllık dönemdeki gibi, hiçbir hazırlık yapmadan yabancı güçlerin insafına bırakılmayı göze alacaktır. Katma Protokol'ün tüm olarak iptal edilmemesi koşullarında, kış uykusundan uyanması kesin olan Türkiye - Ortak Pazar ilişkilerinin dondurulma döneminde, hiçbir önlem almadan zaman yitirmek, ancak "tam bağımsızlık" ilkesinin reddi anlamını taşır. Öyleyse, bütün sorun toplumun güçlenmesi için hangi seçeneklerin açık olduğunu tutarlı bir biçimde belirlemedir. Gelecek beş yıl içinde. Varolan yarı-feodal yapının tasfiyesi, güçlüğünün sağlanmasına yönelik önlemlerden biri olarak gözükmektedir.

Türkiye-AET İlişkileri ve Kış

Uykusu...

DÖRDÜNCÜ Plan'ın öteki üç Plan'dan en önemli farklarından biri, Plan'ın Türkiye ile Ortak Pazar arasındaki ilişkilerin dondurulmasını kabul etmesidir. Plan'ın 808'inci paragrafında, "Türkiye'nin yükümlülükleri bir süre dondurulacaktır" hükmü getirilmiştir, 1979 programı da buna uygun olarak "Türkiye'nin yükümlülüklerinin dondurulması 1979 yılında devam edecektir" demektedir.

Gerçekten de, Katma Protokol'den doğan gümrük vergilerinin 1 Ocak 1979 tarihinde indirilmesi yükümlülüğünün ertelenmesi, Resmî Gazete'de yayınlanan 7/16946 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kesinleşmiş bulunmaktadır. Başka bir deyişle, Türkiye'nin, dış bağımlılık koşullarında büyük bir cesaretle Ortak Pazar ilişkisini dondurması, 1970 Katma Protokolü'nü yasal olarak en az bir beş yıl yükümlülükler açısından ortadan kaldırması, Dördüncü Plan ile hukuksal olarak başarılmış durumdadır. Plan'ın bu başarısı, Türkiye için bir dönüm noktasıdır.

LOZAN'DAKİ BAŞARI ve ÖTESİ...

Lozan Antlaşması'nın bağımsızlık yönünden sağladığı hukuksal başarı, emperyalist güçler ve onların uzantıları olan tekelci çevreler ile toprak ağalarının egemenlikleri yüzünden gerçekte başarıya dönüştürülmemiştir. Başka bir deyişle, hukuksal olarak Atatürk'ün tam bağımsızlık ilkesi doğrultusunda elde edilen ilerlemeler, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında izlenen ekonomik politikalar yüzünden ortadan kaldırılmıştı. Ayrıca, hukuksal başarının giderek yok edilmesi bir yana, Lozan'da kazanılan hukuksal başarı, 1970 Katma Protokolü ile yine dış merkezler lehine hukuksal olarak teslim edilerek terk edilmişti. Siyasal iktidarın Dördüncü Plan'da anlatımını bulan politikası, bu anlamda Lozan'da kaza-

YAZAN:

Coşkun ÜRÜNLÜ
[Devlet Planlama Teşkilatı
Müsteşar Müşaviri]

nılan fakat Katma Protokol'de bir yana bırakılan hukuksal durumun (geçici de olsa) yeniden geri alınması anlamını taşımaktadır. Böylece, günümüzün görevi olan emperyalizm ile iç gericiliğin egemenliğine karşı mücadelede ileri bir adım kazanılmıştır.

TBMM'NİN ONAYLADIĞI GERÇEK...

Ortaya dolaylı olarak çıkan bir başka gerçek de, Ortak Pazar ile Türkiye arasında imzalanan Katma Protokol hükümlerinin Türkiye aleyhine işlediğinin en sonunda hukuksal açıdan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş olmasıdır. Aslında, Ortak Pazar ile olan ilişkilerin Türkiye'nin aleyhine işlenmesi için Türkiye'nin ekonomik yapısının gelişmiş bir kapitalist yapıya sahip olmasının ön koşul olduğu bilinmekteydi. Böyle bir yapıya sahip olmadan Batı'nın bu gelişmiş ülkeleriyle bütünleşmeye gitmenin ülkeyi keskin darboğazlara iteceği daha 1968'lerde belirtilmiştir. Ama, ne var ki, Türkiye'de bazı egemen çevreler, 1970 yılında bu antlaşmanın imzalanmasını sağlamışlardır.

Türkiye ekonomisinin Batı kapitalist dünyasına uyum göstermek üzere dış bağımlı oluşunun yoğunlaştırılması, ve o dünyanın pazarı haline gelerek

Türkiye ekonomisinin Batı kapitalist dünyasına uyum göstermek üzere dış

bağımlı oluşunun yoğunlaştırılması ve o dünyanın pazarı haline gelerek erimesi, planlı kalkınmanın sona erdirilmesi ve yapının bağımlılık kışkırtıcılığı içinde ezilmesinin Dördüncü Plan ve Program'daki hükümlere göre "ertelenmesi" ve bu sakıncalı ilişkinin "dondurulması", ileri bir adım olmasına rağmen soruna çözüm değildir. Bu durum olsa olsa, Ortak Pazar etkininin tek yanlı olarak Türkiye tarafından kış uykusuna yatırılmasıdır. Bu durum karşısında Türkiye'nin elinde iki seçenek vardır: Ya "emperyalizmin pazar bulma zorunluluğu" ilkesi uyarınca ilişki kış uykusundan zorla uyandırılana kadar, Türkiye için bir program hazırlayıp kendi gücünü sağlamlaştıracaktır ya da tıpkı geçmiş on yıllık dönem gibi hiçbir hazırlık yapmadan yabancı Batılı güçlerin insafına terk edilmesini göze alacaktır. Bu seçenekler, Atatürk'ün "İstiklâl-i tam" ilkesinin savunulması ya da reddi anlamına gelmektedir.

SAĞLAM OLMANIN YOLU NE?

Türkiye'nin kendi gücünü sağlamlaştıracak bir programın hazırlanmasında en önemli sorun, "gücün sağlamlaştırılması" deyiminden ne anlaşılması gerektiğidir. 24 Mart 1968 tarihli ve 6/9750 sayılı Bakanlar Kurulu kararı, Türkiye'nin Ortak Pazar karşısında için bir Sanayileşme

Planı'nın bir yıl içinde hazırlanarak rekabet edebilme olanağının yaratılacağı kabul ve ilan etmiş, gücün sağlamlaştırılmasından varolan yapının korunarak, varolan geriliklerin tamir edilmesini öngörmüştü. Bu tür anlayıştaki temel, kalkınma planlarında Ortak Pazar olgusunun gözönüne alınmamasından ötürü kaynak dağılımının yanlış yapıldığı düşüncesidir. Aslında, bu anlayış doğrudur. Zira bir kalkınma planını, özü kapitalist sistem olan Ortak Pazar'ı temel kabul ederek hazırlanamaz. Ama 1968'lerde düşülen hata, "gücün sağlamlaştırılması" deyiminden, varolan yapının muhafaza edilerek için bir sanayileşme yolunu açan programlar yapmak istenmesidir. Aslında, 1968 deneyi de çalışmamış, hiçbir sonuç vermemiş ve alınan kararname ölü doğmuş bir hukuk normu olarak kâğıt üstünde kalmıştır.

Katma Protokol'ün tüm olarak iptal edilmemesi koşullarında, kış uykusundan uyanması kesin olan Türkiye - Ortak Pazar ilişkilerinin dondurulma döneminde hiçbir önlem alınmadan zaman yitirmek, tam bağımsızlık ilkesinin reddi anlamına geleceğine ve yapının korunarak eksikliklerin tamir edilmesi yürümeceğine göre, toplumun güçlendirilmesi için hangi seçenekler açıktır? sorun, burada düğümlenmektedir.

Önümüzdeki beş yıl içinde varolan yarı-feodal yapının tasfiyesi, bu güçlüğünün sağlanmasına yönelik temel önlemlerden biridir. Aslında, siyasal iktidar sahipleri de bu durumu şu biçimde tanımlayan bir anlayışa sahiptirler:

"Kapitalizm, feodalizme nazaran daha ileri bir aşamadır. Siz yarı-feodal bir

yapıyı kapitalizme değil tam feodal yapıya dönüştüreceksiniz. Bu tarihe ters düşmektir, akla ters düşmektir, hesaba, kitaba her şeye ters düşmektir. Bunu elbette başaramayacaksınız... (1)"

ÖNCELİKLE YAPISAL DEĞİŞİM GEREK...

Bu görüş, yani, yarı-feodal yapının değiştirilmesi zorunluluğu, toplumun iç dinamiklerinin kendi süreci içinde gelişebilmesini engelleyen geri yapının yıkılması gereğinden doğmaktadır. Ortak Pazar - Türkiye ilişkilerinin dondurulma süreci içinde toprak taki bu geri yapının yıkılması, demek oluyor ki, ülke ekonomisinin güçlenmesi olayını toplumun iç dinamiklerinin özgür gelişimi yoluyla sağlamak anlamını taşımaktadır. Doğru olan bu yol ile iki amaç sağlanmış olacaktır. Birincisi, emperyalizmin dayandığı direklerden biri olan toprak ağalığı ekonomisi tasfiye edilerek, yerli gericiliğin etkinliği kısırlatılacaktır, ikincisi Ortak Pazar - Türkiye ilişkisi kış uykusundan uyanacağı zaman ülke ekonomisini kendi dinamiklerinin etkilemesiyle daha da güçlenmiş bulacaktır.

Başka bir deyişle, özü toprak-insan ilişkilerinin çağdaştırılması demek olan demokratik halk devriminin bu beş yıllık dönemde gerçekleştirilmesi sağlanmazsa, bu dönem de israf edilmiş olacaktır. Siyasal iktidar ve kamu kurumları, kendine düşen görevi, yani, Türkiye'nin "İstiklâl-i tam" ilkesine sıkıca sarılmasının ön koşullarından birini, Ortak Pazar yükümlülüğünü beş yıl dondurarak, Dördüncü Plan ile sağlamıştır.

Bu noktada yurtseverlere düşen görev, Atatürk'ün gösterdiği bu ilkenin gerçekleştirilmesi için yarı-feodal yapının tasfiyesine yönelik düşünsel eylemlerinde birlik içinde olarak, kamuoyunu, kendi farklı yöntemleriyle bu yönde harekete geçirmeleri ve ülkenin toplumsal yapısını Ortak Pazar karşısında çağdaştırmaya yardımcı olmalarıdır. Aksi durumda, Türkiye ekonomisinin Avrupa ekonomisi içinde eriyip kaybolması süratle devam edecektir.